

Міністерство освіти і науки України

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
у Закарпатській області

**ОРГАНІЗАЦІЯ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ
В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Методичні рекомендації

Ужгород 2015

Організація гурткової роботи в ПТНЗ / Методичні рекомендації для керівників гуртків професійно-технічних навчальних закладів. – Ужгород, 2015. – С. 32.

Мета методичних рекомендацій – надати допомогу керівникам гуртків у плануванні та організації позанавчальної роботи в ПТНЗ.

Пропонований інформаційно-консультативний матеріал дає можливість правильно організувати роботу гуртків різних напрямів, стане у нагоді перш за все молодим педагогам.

Розробник:

Ладижець І.М. – методист НМЦ ПТО у Закарпатській області.

Схвалено

Навчально-методичною радою НМЦ ПТО у Закарпатській області
(протокол № 4 від 11.12.2015 року)

ЗМІСТ

Вступ	4-5
Розділ 1. Навчально-плануюча документація керівника гуртка	6-16
1.1. Навчальна програма	
1.2. Поурочно-тематичний план	
1.3. Рекомендації до ведення Журналу планування та обліку роботи гуртка	
1.4. Рекомендації до конспекту заняття гуртка	
Розділ 2. Алгоритм дій щодо організації гурткової роботи в ПТНЗ	17-19
2.1. Пам'ятка керівнику гуртка	
Нормативна база	20
Додаток	

ОРГАНІЗАЦІЯ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Вступ

Відповідно до Закону України „Про позашкільну освіту”, інших нормативно-правових документів здобуття позашкільної освіти вихованцями відбувається в позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, міжшкільних навчально-виробничих комбінатах, професійно-технічних та вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Оскільки професійно-технічні навчальні заклади (як центри позашкільної освіти в позаурочний та позанавчальний час) входять до структури позашкільної освіти, то нормативні документи, що регламентують роботу гуртків, секцій, творчих об'єднань в ПТНЗ, стосуються і їх.

Мета гурткової роботи: створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку учнівської молоді у вільний від навчання час, підготовка підлітків до життя в умовах переходу до ринкової економіки при впровадженні якісно нових форм і методів організації позашкільної життєдіяльності підлітків, задоволення їх освітніх потреб шляхом залучення до науково-експериментальної, дослідницької, технічно-конструкторської, художньої, декоративно-прикладної, еколого-природничої, туристично-краєзнавчої та інших видів творчості (*Концепція позашкільної освіти і виховання, затверджена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України, протокол № 16/3-8*).

Навчально-виховний процес у них будується диференційовано, з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, нахилів, здібностей учнів.

Відповідно до технічно-цільової спрямованості й психофізичних особливостей вихованців (учнів, слухачів), гуртки, групи та інші творчі об'єднання, як основні форми організації навчально-виховного процесу, можна класифікувати за такими профілями: початково-технічний; спортивно-технічний; предметно-технічний; інформаційно-технічний; художньо-технічний; виробничо-технічний.

Зміст роботи гуртків *предметно-технічного профілю* передбачає поглиблене вивчення та засвоєння теоретичних розділів галузей наук, розвиток навичок дослідницько-конструкторської діяльності, створення навчальних посібників, експериментального обладнання. Особливе значення в роботі гуртків предметно-технічного профілю має залучення учнів до роботи у секціях Малої академії наук України.

Значне місце в роботі гуртків *спортивно-технічного профілю* займає участь учнів у змаганнях, виставках і конкурсах, які є ефективною формою підведення підсумків роботи як гуртка в цілому, так і досягнень його окремих вихованців (учнів, слухачів).

Інформаційно-технічний профіль об'єднує гуртки користувачів персонального комп'ютера, програмування, WEB-дизайну та інші, пов'язані з вивченням і використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Художньо-технічний профіль об'єднує гуртки декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну, кіно-, фото- й відеостудії, колективи дитячої моди та інші. У змісті роботи гуртків художньо-технічного профілю передбачено ознайомлення вихованців (учнів, слухачів) з основами художньо-прикладної творчості,

особливостями створення художнього образу із застосуванням різних художніх технік і матеріалів, формування естетичних смаків, розвиток художнього і технічного хисту.

Виробничо-технічний профіль об'єднує гуртки, в яких із метою профорієнтаційної та професійної підготовки учнів поєднується навчання із виробничою практикою. До них відносяться гуртки технічної творчості, спрямовані на ознайомлення вихованців (учнів, слухачів) із засобами й результатами досягнень у певній професійній діяльності, основами менеджменту та маркетингу, самопідготовку з обраної професії.

Важлива роль у позаурочній виховній роботі належить гурткам *художньої самодіяльності, технічної та декоративно-прикладної творчості*. Виховна цінність участі учнів у їх роботі полягає в тому, що мистецтво естетично розвиває їх, пробуджує почуття відповідальності, колективне переживання успіхів і невдач. Учні мають змогу виявити свою творчість. Учасники художньої самодіяльності краще розуміють і відчують красу мистецтва і природи, людських стосунків, більше тягнуться до книги. Слід ретельно підходити до підбору репертуару.

Гуртки, групи та інші творчі об'єднання класифікуються за трьома рівнями:

початковий рівень - творчі об'єднання, діяльність яких спрямована на загальний розвиток вихованців, учнів і слухачів, виявлення їх здібностей та обдарувань, прищеплення інтересу до творчої діяльності;

основний рівень - творчі об'єднання, які розвивають інтереси вихованців, учнів і слухачів, дають їм знання, практичні уміння та навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації;

вищий рівень - творчі об'єднання за інтересами для здібних і обдарованих вихованців, учнів і слухачів (*Закон України "Про позашкільну освіту" №1841-III, зі змінами від 06 червня 2005 р.*)

У професійно-технічних навчальних закладах кількість годин на проведення гурткової роботи визначається виходячи із загальної кількості учнів. Визначені ставки (у більшості від 1 до 3) розподіляються на технічні гуртки, спортивні та гуртки художньо-естетичного напрямку.

Розділ 1. Навчально-плануюча документація керівника гуртка

1.1. Навчальна програма

Необхідною умовою визначення й реалізації змісту роботи гуртків є якісне навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу, наявність навчальних програм. Відповідно до **Положення про позашкільний навчальний заклад**, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 р. № 433 керівники гуртків повинні: *п.29 ...„вести документацію, пов'язану з виконанням посадових обов'язків (журнали, плани роботи тощо)”*...

Перш ніж почати роботу гуртка, його керівник надає адміністрації навчального закладу програму роботи гуртка, рекомендовану Міністерством освіти і науки України. Якщо така програма відсутня, керівник гуртка самостійно складає програму у відповідності до Типових навчальних планів позашкільних навчальних закладів згідно з трирівневою класифікацією навчання (початковий, основний, вищий рівні).

Навчальні програми повинні мати освітню і виховну цінність, урахувати систематичність і послідовність навчання, передбачати творчість, доступність і індивідуальний підхід, доцільність вибору форм і методів роботи, ґрунтуватися на освітніх стандартах, забезпечувати науковість змісту, систематичність і послідовність навчання, творчість, доступність і індивідуальний підхід, доцільність вибору форм і методів навчання.

У програму мають бути закладені:

- особистісна орієнтація змісту;
- прикладна спрямованість освітнього процесу;
- конкретність і доцільність вживання наукових понять, термінології, символіки;
- цілісність: повнота, логічність, взаємозв'язок окремих компонентів;
- дотримання принципу науковості відповідно до досягнень сучасної науки;
- доступність навчального матеріалу;
- відповідність державним завданням розвитку, навчання й виховання підростаючого покоління;
- відповідність обсягу навчального матеріалу нормам навантаження та кількості навчальних годин;
- змістовність програми, чітке й конкретне визначення роботи гуртка, клубу, секції, творчого об'єднання;
- відповідність змісту програми передбачуваним видам навчальної діяльності;
- спрямованість навчального матеріалу на розвиток пізнавальних і творчих здібностей вихованців;
- урахування можливості й доцільності використання комп'ютерної техніки, інших засобів навчання, типового обладнання, ілюстрованого матеріалу, тощо;
- використання знань з основних і суміжних предметів, отриманих вихованцями в професійно-технічних навчальних закладах;
- відповідність навчально-методичному та матеріально-технічному забезпеченню.

Навчальна програма для гуртків, творчих об'єднань позашкільних і професійно-технічних навчальних закладів **має складатися з таких розділів:**

- пояснювальна записка;
- тематичний план;
- зміст програми;
- прогнозований результат;
- бібліографія.

Доцільно додати орієнтовний перелік обладнання для організації занять.

Пояснювальна записка програми розкриває освітню концепцію навчального курсу, його мету і завдання. У ній подається коротка характеристика структури та окремих компонентів програми, особливостей організації й основні норми вивчення програмового матеріалу. Слід також зазначити вікові групи та кількісний склад учнів, на яких розрахована програма, визначити основні форми і методи проведення занять.

Тематичний план складається у формі таблиці з переліком тем, які розподіляються за етапами навчання, з визначенням кількості годин до кожної теми і урахуванням теоретичних та практичних занять.

Зміст програми. Цей розділ детально розкриває зміст тем у послідовності, що відповідає тематичному плану. Обов'язкові вимоги до змісту програми такі: послідовність, систематичність, науковість викладу, урахування вікових особливостей вихованців. Необхідною є вказівка на забезпечення гігієни праці та безпеки життєдіяльності гуртківців.

Прогнозований результат представляє обов'язкові результати навчальної діяльності учнів за умови реалізації програми.

Бібліографія подає рекомендовану літературу керівникам гуртків та учням для використання в навчально-виховному процесі.

Орієнтовний перелік обладнання – це перелік матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу. Він складається у відповідності до Типового переліку навчально-наочних посібників і технічних засобів навчання для позашкільних навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом МОН України від 08.01.2002 р. № 5, окремих нормативних положень.

У програмах обов'язково враховується наступність у засвоєнні й розвитку знань і вмінь, здобутих вихованцями на попередніх рівнях навчання, а також взаємозв'язок із відповідними навчальними предметами, професією.

Програмою передбачено час на проведення навчальних екскурсій, культпоходів на спектаклі, концерти, в театри, а також на індивідуальну роботу, регламентовану *Положенням про позашкільний навчальний заклад*, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 № 433 та *Положенням про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах*, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 № 651.

Керівник гуртка може вносити зміни та доповнення у зміст програми, плануючи свою роботу з урахуванням інтересів гуртківців, стану матеріально-технічної бази.

1.2. Поурочно-тематичний план

На основі програми гуртка керівником складаються поурочно-тематичні плани роботи гуртка на перше і друге півріччя навчального року.

Вимоги до поурочно-тематичного плану

1. Поурочно-тематичний план записується в Журналі планування та обліку роботи гуртка (окремо на перше та друге півріччя).

2. Складається він у формі таблиці з переліком розділів (тем), загальної кількості годин за кожним розділом та годин, призначених на теоретичні й практичні заняття, загальної кількості годин за рік.

3. Поурочно-тематичний план складається щороку для кожної групи окремо та затверджується заступником директора з навчально-виховної роботи навчального закладу.

ЗРАЗОК

Поурочно-тематичний план гуртка _____

Основний рівень, _____ рік навчання

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
1.				
1.1.				
<i>Разом</i>				

1.3. Рекомендації

до ведення Журналу планування та обліку роботи гуртка

- Журнал заповнюється відповідно до інструкції, зазначеної в ньому.
- У журнал заносяться поурочно-тематичні плани відповідно до навчальної програми гуртка, обліковується зміст роботи гуртка, ведеться облік відвідування учнів та подаються відомості про членів. Він є державним обліковим фінансовим документом, обов'язковим для ведення кожним керівником гуртка.
- Журнал заводиться для кожної групи гуртка окремо на весь навчальний рік і заповнюється особисто його керівником, який несе особисту відповідальність за достовірність інформації.
- Усі записи в Журналі ведуться чітко, охайно та регулярно кульковою ручкою синього кольору. Не допускаються виправлення, закреслювання, використання коректора.
- У розділі „Відомості про членів гуртка” зазначається № з/п, прізвище, ім'я, по батькові дитини, рік народження, навчальна група, місце роботи батьків, домашня адреса і телефон, дата вступу в гурток, дата і причина вибуття з гуртка.
- Розділ „Облік інструктажів з безпеки життєдіяльності” заповнюється в обов'язковому порядку. Керівник гуртка систематично проводить із вихованцями інструктажі з безпеки життєдіяльності. Всіх, хто пройшов його відмічає в журналі й записує короткий зміст занять.
- У розділі „Облік відвідування” застосовуються наступні умовні позначки: був відсутній – «н», спізнився – «сп», був відсутній через хворобу – «хв», вказується склад гуртка, прізвище та ім'я гуртківця (повністю). Прізвища записуються за

алфавітом. Забороняється викреслювати прізвища членів гуртка, які вибули; проти прізвища учня, що вибув, пишеться „вибув”.

- У розділі „Облік роботи гуртка” вказується номер заняття, дата проведення, тема заняття (зміст роботи на занятті), його тривалість (відповідно до поурочно-тематичного плану), підпис керівника гуртка.

- У розділі „Масова та суспільно-корисна робота” облікується проведення тематичних вечорів, виставок, конференцій, зустрічей, екскурсій, участь у конкурсах, змаганнях, експедиціях, показ вистав, трудова діяльність тощо.

- У розділі „Методична і практична допомога керівникам” облікується надання методичної та практичної допомоги керівникам гуртків відповідного профілю, що працюють у ПТНЗ.

- У розділі „Список закінчених робіт гуртка” облікуються роботи, що їх виготовлено гуртківцями і зберігаються в навчальному закладі та в гуртківців (навчально-наочне приладдя, моделі, макети, вироби, вишивки тощо).

- Кількість записаних годин має відповідати погодинному педагогічному навантаженню.

- Усі зміни в розкладі можливі тільки за узгодженням із директором професійно-технічного навчального закладу.

- Заступник директора з навчально-виховної роботи систематично контролює правильність ведення Журналу та на сторінці „Висновки та зауваження до роботи гуртка та до ведення Журналу” робляться записи, вказуються дата перевірки, зауваження, терміни усунення, підпис.

- Журнал підписують керівник установи й керівник гуртка, він зберігається в навчальному закладі.

1.4. Рекомендації до конспекту заняття гуртка

При проведенні занять керівник гуртка повинен мати **план-конспект** заняття, використовувати наочність, технічні засоби навчання тощо (згідно з методичними вимогами до проведення гурткових занять).

Типи занять гуртків:

- засвоєння нових знань, умінь, навичок;
- формування практичних умінь та навичок;
- застосування умінь та навичок;
- узагальнення;
- комбіноване (засвоєння нових знань, умінь, навичок та застосування їх на практиці).

1. Заняття засвоєння нових знань, умінь та навичок

Види навчальних занять:
лекція, екскурсія, бесіда

Мета – вивчення й первинне усвідомлення нового навчального матеріалу, осмислення зв'язків і відносин в об'єктах вивчення.

Етап заняття	Зміст
Організація початку заняття	Створення психологічної атмосфери на занятті; підготовка необхідного обладнання; включення вихованців у діловий ритм. Формулювання мети й завдань заняття, очікуваних результатів

Мотивація навчальної діяльності	Підготовка до свідомого сприйняття матеріалу, стимулювання пізнавального інтересу
Актуалізація опорних знань	Відтворення знань, умінь, життєвого досвіду, необхідного для опанування нового матеріалу. Оцінка рівня підготовленості вихованців
Вивчення нового матеріалу	Головний етап заняття – опанування вихованцями нових знань і способів дій
Первинна перевірка засвоєння знань. Первинне закріплення знань. Контроль і самоперевірка знань	Репродуктивне відтворення вивченого матеріалу; систематизація та узагальнення; виконання завдань на вивчення головного в новій інформації; виконання творчих завдань на основі вивченого; первинна перевірка рівня засвоєння й розуміння матеріалу
Підбиття підсумків заняття. Рефлексія	Встановлення відповідності між поставленими завданнями та результатами, внесення коректив; аналіз навчальної діяльності
Інформація про домашнє завдання	Повідомлення обсягу і змісту домашнього завдання, інструктаж щодо його виконання

2. Заняття формування практичних умінь та навичок

Види навчальних занять:

екскурсія, практична робота, співбесіда, консультація

Мета – вторинне осмислення вже відомих знань, вироблення вмінь і навичок із застосування

Етап заняття	Зміст
Організація початку заняття	Створення психологічної атмосфери на занятті; підготовка необхідного обладнання; включення вихованців у діловий ритм. Формулювання мети й завдань заняття, очікуваних результатів
Мотивація навчальної діяльності	Підготовка до свідомого сприйняття матеріалу, стимулювання пізнавального інтересу, перетворення змісту навчання на особистісно значущий
Визначення можливостей застосування цих знань	Постановка конкретизованих завдань, перевірка раніше вивченого теоретичного матеріалу, на основі якого будуть засвоюватися навички та вміння
Актуалізація опорних знань	Відтворення знань, умінь, життєвого досвіду, необхідного для опанування нового матеріалу. Оцінка керівником гуртка рівня підготовленості вихованців
Пробне застосування знань	Ознайомлення з навичками. Пробне застосування знань на практиці для поглиблення та розширення меж раніше засвоєних знань
Вправи за зразком з метою вироблення вмінь безпомилкового застосування знань	Вправи на освоєння та закріплення навичок та вмінь, тренувальні вправи за зразком, інструкцією, алгоритмом
Вправи з перенесенням знань у нові умови	Вправи творчого характеру, з перенесенням у нові умови, ускладнені, диференційовані або індивідуальні.
Підбиття підсумків	Встановлення відповідності між поставленими

заняття. Рефлексія	завданнями та результатами, внесення коректив; аналіз навчальної діяльності
Інформація про домашнє завдання	Повідомлення обсягу і змісту домашнього завдання, інструктаж щодо його виконання

3. Заняття застосування знань, умінь та навичок

Види навчальних занять:
семінар, практична робота,

Мета – засвоєння вмінь самостійно в комплексі застосовувати знання, уміння й навички, використовувати їх у нових умовах

Етап заняття	Зміст
Організація початку заняття	Створення психологічної атмосфери на занятті; підготовка необхідного обладнання; включення вихованців у діловий ритм. Формулювання мети й завдань заняття, очікуваних результатів
Актуалізація знань, необхідних для творчого застосування знань	Відтворення знань, умінь, життєвого досвіду, необхідного для опанування нового матеріалу. Оцінка керівником гуртка рівня підготовленості вихованців
Узагальнення й систематизація знань і способів діяльності	Повторення або вивчення в незначних обсягах знань, їх систематизація; повторення знань для формування навичок та вмінь
Засвоєння зразка комплексного застосування ЗУН	Формування, закріплення початкових умінь та навичок, застосування їх у стандартних умовах – за аналогією
Застосування узагальнених знань у нових умовах	Вправи для застосування знань, умінь у змінених умовах; творче застосування знань та вмінь; вправи на відпрацювання навичок
Контроль і самоконтроль знань, умінь і навичок	Перевірка виконаних робіт, корегування (у разі необхідності)
Підбиття підсумків заняття. Рефлексія	Встановлення відповідності між поставленими завданнями та результатами, внесення коректив; аналіз навчальної діяльності
Інформація про домашнє завдання	Повідомлення обсягу і змісту домашнього завдання, інструктаж щодо його виконання

4. Заняття узагальнення та систематизації

Види навчальних занять:
семінар, практична робота, круглий стіл, конференція

Мета – засвоєння знань у системі, приведення одиничних знань у систему

Етап заняття	Зміст
Організація початку заняття	Створення психологічної атмосфери на занятті; підготовка необхідного обладнання; включення вихованців у діловий ритм. Формулювання мети й завдань заняття, очікуваних результатів
Підготовка вихованців до повідомлення теми	Вступне слово керівника гуртка, визначення матеріалу теми, повідомлення мети та завдань заняття

Узагальнення окремих фактів, понять, явищ	Повторення, узагальнення фактів, понять, явищ
Повторення й узагальнення понять і засвоєння відповідної їм системи знань	Виконання вихованцями індивідуально, групами або всією групою різних завдань узагальнюючого і систематизуючого характеру, які виробляють узагальнені вміння та формують знання на основі фактів, явищ, понять
Приведення одиничних знань у систему (самими вихованцями)	Формування висновків вихованцями за вивченим матеріалом
Підбиття підсумків заняття. Рефлексія	Встановлення відповідності між поставленими завданнями та результатами, внесення коректив; аналіз навчальної діяльності
Інформація про домашнє завдання	Повідомлення обсягу і змісту домашнього завдання, інструктаж щодо його виконання

5. Комбіноване заняття

Комбіноване заняття передбачає досягнення двох або декількох рівноцінних цілей: засвоєння нових знань і перевірка раніше вивченого матеріалу; засвоєння нових знань і застосування раніше набутих навичок і вмінь; формування вмінь і навичок та їх застосування на практиці.

Етап заняття	Зміст
Організація початку заняття	Створення психологічної атмосфери на занятті; підготовка необхідного обладнання; формулювання мети й завдань заняття, очікуваних результатів
Мотивація навчальної діяльності	Підготовка до свідомого сприйняття матеріалу, стимулювання пізнавального інтересу, перетворення змісту навчання на особистісно значущий
Перевірка домашнього завдання	Опитування в усній формі для визначення глибини розуміння знань попереднього заняття або змісту інших тем, що пов'язані з цим заняттям
Актуалізація опорних знань	Відтворення знань, умінь, життєвого досвіду, необхідного для опанування нового матеріалу. Оцінка керівником гуртка рівня підготовленості вихованців
Вивчення нового матеріалу	Опанування вихованцями нових знань і способів дій
Первинна перевірка засвоєння знань. Первинне закріплення знань. Контроль і самоперевірка знань	Репродуктивне відтворення вивченого матеріалу; систематизація та узагальнення; виконання завдань на вивчення головного в новій інформації; виконання творчих завдань на основі вивченого; первинна перевірка рівня засвоєння й розуміння матеріалу
Підбиття підсумків заняття. Рефлексія	Встановлення відповідності між поставленими завданнями та результатами, внесення коректив; аналіз навчальної діяльності
Інформація про домашнє завдання	Повідомлення обсягу і змісту домашнього завдання, інструктаж щодо його виконання

**Схема-конспект гурткового заняття
(як приклад 1)**

Назва гуртка _____ рівень навчання _____ рік навчання

Заняття № _____

Дата _____

Тема заняття: _____

Мета заняття: _____

Навчальна: _____

Розвиваюча: _____

Виховна: _____

Обладнання: _____

Тип заняття: _____

Форма заняття: _____

Хід заняття:

I. Організаційна частина:

1. Ведення обліку відвідування.
2. Перевірка готовності вихованців до заняття.

II. Вступна частина:

1. Повідомлення теми і мети заняття.
2. Актуалізація опорних знань.
3. Мотивація навчальної діяльності гуртківців.

III. Основна частина:

Основні питання, які необхідно поставити:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Поточний інструктаж та самостійна практична робота гуртківців.

Обхід робочих місць з метою контролю правильної організації робочого місця, дотримання правил техніки безпеки, дотримання послідовності в роботі, якості виконаної роботи.

IV. Заключна частина:

1. Що нового дізнались?
2. Де можна використовувати _____
3. Виставка робіт.
4. Прибирання робочого місця.

Наступна тема: _____

Рекомендована література: _____

**Схема-конспект гурткового заняття
(як приклад 2)**

Заняття № _____

Дата, місце, час проведення

Тема заняття.

Мета заняття (навчальна, розвивальна, виховна).

Завдання заняття.

Методи:

- словесні (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, інструктаж тощо);
- наочні (демонстрація предметів, явищ, посібників тощо);
- практичні (практична робота, навчальні вправи, ігрові вправи, лабораторні досліди, екскурсія, похід тощо).

Рівні повідомлення навчального матеріалу (необов'язково):

- інформаційний (навчальний матеріал подається у вигляді готової інформації - (розповідь, демонстрування, пояснення);
- інформаційно-операційний (водночас з інформаційним способом відтворення навчального матеріалу розгорнуто пояснюється функціонування об'єкта вивчення та способи оперування ним);
- проблемний (визначається проблема і намічається шлях її розв'язання, наприклад, розгортання низки логічних міркувань і доведень).

Методи виховання (необов'язково):

- переконання;
- емоційний вплив;
- стимулювання.

Терміни (в т. ч. додаткові до даної теми).

Міжпредметні зв'язки

Тип заняття (засвоєння нових знань, умінь та навичок; формування практичних умінь та навичок; застосування вмінь та навичок; узагальнення; комбінований).

Форма заняття: індивідуальне, групове, фронтальне.

Обладнання: таблиці, плакати, саморобні посібники, схеми, моделі, ТЗН, роздатковий матеріал, демонстраційний матеріал, діаграми, література тощо.

Хід заняття (його структура)

(залежить від типу заняття, інших параметрів)

I. Вступна частина

- повідомлення теми та мети заняття, очікуваних результатів;
- актуалізація опорних знань;
- мотивація навчальної діяльності гуртківців.

II. Основна частина

- висвітлення керівником матеріалу нової теми;
- оволодіння новими теоретичними знаннями, ознайомлення з термінами, способами практичних дій;
- залучення учнів до самостійного осмислення нового матеріалу, самостійна робота учнів; підведення гуртківців до узагальнень, висновків.

III. Заключне частина

- обґрунтування гуртківцями можливості використання отриманих знань, умінь, навичок;
- загальний підсумок заняття із зазначенням його позитивних та негативних моментів;
- повідомлення завдань на наступне заняття;
- рекомендована література.

Форми гурткового заняття: індивідуальне, групове, фронтальне.

ВИТЯГ

з Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України (затверджені наказом МОН України 22.07.2008 № 676)

Групові заняття: репетиції . . . , концерти, екскурсії, . . . , спортивно-технічні змагання, . . . , конкурси, . . . , виставки.

Індивідуальні заняття: гра на музичних інструментах, . . . ; консультації для слухачів, кандидатів у члени та дійсних членів Малої академії наук України...; обробка та узагальнення результатів науково-дослідницької роботи, комп'ютерна обробка спостережень;...; підготовка наукових статей; ...; підготовка до участі в конкурсах, ..., в змаганнях,...спортивно-технічного спрямування; відпрацювання технології виготовлення моделей (пристроїв), проведення ходових та польотних випробувань моделей...**Індивідуальна робота** організовується з вихованцем (...) відповідно до можливостей, інтересів, нахилів, здібностей з урахуванням його бажань, віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я.

Групова робота організовується у разі здійснення навчання з вихованцями (...) за однопрофільними або комплексними програмами.

При оформленні в журналах індивідуальних і групових занять в гуртках спортивно-технічного спрямування записувати:

Індивідуальні заняття:

- Підготовка до участі в (вказати яких: обласних чи Всеукраїнських тощо) змаганнях.
- Відпрацювання технологій виготовлення моделей (пристроїв).
- Проведення ходових (та польотних) випробувань моделей.
- Проведення лабораторних досліджень, спостережень.

Групові заняття:

- Спортивно-технічні (конкретизувати – які?) змагання. Оформляти такі заняття можна на окремих сторінках журналу того гуртка, в якому дозволені індивідуальні або групові заняття (у кінці журналу, перед сторінками «Проведення занять з техніки безпеки»).

Способи організації навчальної діяльності

Форма роботи	Ознаки	Приклади використання	Переваги	Недоліки
Індивідуальна	Виконання вихованцем навчального завдання на рівні його можливостей без взаємодії з іншими учнями, безпосередньо з допомогою керівника гуртка або на основі його рекомендації	Виконання домашнього завдання на основі рекомендацій керівника гуртка; контроль знань (усне опитування); у разі використання комп'ютерного способу навчання, тощо	Дозволяє враховувати індивідуальні особливості дитини; де є високі результати засвоєння матеріалу за умови регулярного спілкування «керівник гуртка – вихованець»	Труднощі реалізації форми індивідуального навчання в значних масштабах у рамках заняття гуртка
Фронтальна	Однчасне виконання всіма вихованцями одного й того самого завдання під керівництвом керівника гуртка	Вивчення нового матеріалу на занятті – лекції; пояснення керівником гуртка виконання практичного завдання; фронтальне опитування	Дає можливість охопити значний обсяг матеріалу; зазвичай орієнтована на формування обсягу знань; результати роботи вихованців передбачувані	Відсутній зворотний зв'язок з вихованцями; відсутні можливості вихованців виявити свої індивідуальні здібності; невисокий рівень засвоєння матеріалу
Колективна	Передбачає спілкування та взаємодії «керівник гуртка – вихованець», «вихованець – вихованець»	Заняття гуртка – конференція; заняття – диспут; круглий стіл; евристична бесіда та ін.	Формування атмосфери співробітництва та зацікавленості; наявність зворотного зв'язку з вихованцями; розвиток комунікативних здібностей вихованців; досить високий рівень засвоєння	Існує імовірність того, що деякі вихованці залишаться «в тіні»; результати роботи не завжди можна спрогнозувати
Групова	Спосіб організації заняття гуртка, за якою група вихованців виконує певні завдання	Вихованці об'єднуються в кілька груп, завдання виконуються так, щоб урахувати й оцінити внесок кожного члена групи	Розширення пізнавальних можливостей вихованців; формування навичок самостійної роботи; демократичне й рівноправне партнерство педагога та вихованця; формування стійких умінь і навичок; можливість переносити набуті вміння, навички та способи діяльності на інші сфери діяльності	Вимагають ретельної попередньої організаційної підготовки і з боку вихованців, і з боку керівника гуртка; неповний контроль керівником гуртка за обсягом та рівнем засвоєння знань; необхідність подальшого коригування знань, умінь і навичок

Розділ 2. Алгоритм дій щодо організації гурткової роботи в ПТНЗ

Алгоритм дій щодо організації гурткової роботи в ПТНЗ є таким:

1. Питання щодо спрямування гурткової роботи розглядається на педагогічній раді ПТНЗ.

2. Директор ПТНЗ видає наказ „Про організацію гурткової роботи в ПТНЗ на навчальний рік”, в якому:

- визначається направленість гурткової роботи;
- визначається відповідальний за організацію гурткової роботи, який складає графік роботи гуртків і залучає учнів до гурткової роботи;
- розподіляється педагогічне навантаження керівників гуртків та встановлюються їм тарифні розряди.

3. Затверджується графік роботи гуртків:

<i>№ з/п</i>	<i>Назва гуртка</i>	<i>П.І.Б. керівника</i>	<i>День тижня</i>	<i>Час</i>	<i>Місце проведення</i>

4. Планування роботи гуртка здійснюється відповідно до навчальних програм – типових, затверджених МОН, а також „робочих, адаптованих”, що погоджуються на відповідній методичній комісії та затверджуються заступником директора ПТНЗ.

5. Розклад та план навчально-виховної роботи гуртка надавати адміністрації: на 1 півріччя – до **14 вересня**; на 2 півріччя – до **25 грудня**. Середня наповнюваність гуртків, груп, секцій, студій та інших творчих об'єднань становить, як правило, **15** учнів, але не перевищує 30 учнів.

6. Заступник директора з навчально-виховної роботи погоджує програми гуртків художньо-естетичного, еколого-краєзнавчого, туристичного напрямів, гуртки технічної творчості – заступник директора з навчально-виробничої роботи, а спортивних – керівник фізичного виховання.

7. Керівник повинен вести журнал обліку гурткової роботи згідно з інструкцією, зазначеною в журналі.

8. При проведенні занять керівник гуртка повинен мати план-конспект заняття, використовувати наочність, технічні засоби навчання тощо (відповідно до методичних вимог до гурткових занять).

9. У кінці навчального року керівник гуртка складає письмовий звіт і не пізніше ніж через 5 днів після завершення навчання подає заступнику директора з навчально-виховної чи навчально-виробничої роботи.

10. Гуртки ПТНЗ беруть участь у всіх заходах навчального закладу.

11. Результати гурткової роботи демонструються на обласних оглядах художньої самодіяльності, виставках технічної та декоративно-прикладної творчості, інших масових заходах.

2.1. Пам'ятка керівнику гуртка

1. Ставка заробітної плати керівника гуртка встановлюється на підставі затрат робочого часу в астрономічних годинах (60 хвилин) відповідно до пункту 64 Інструкції № 102. Тривалість заняття гуртка – 45 хвилин, але не більше двох академічних годин на день.

2. Відповідно до примітки 7 до пункту 10 Інструкції № 102 умови визначення тарифних розрядів керівників гуртків позашкільних навчальних закладів поширюються на установи освіти всіх типів. При цьому слід керуватися додатком 8 до наказу Міністерства освіти і науки України від 26.09.2005 № 557 „Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ”.

3. **Тарифні розряди керівникам гуртків, секцій, студій встановлюються за результатами атестації** (рекомендації „Щодо вирішення окремих питань діяльності керівників гуртків дошкільних навчальних закладів” – лист МОН України від 18.09.2014 №1/9-473). При встановленні тарифного розряду враховуються освітній рівень працівника, професійна компетентність, педагогічний досвід, результативність та якість роботи, інші дані, які характеризують його професійну діяльність.

4. Коло обов'язків (робіт), що їх виконує кожний працівник за своєю спеціальністю, кваліфікацією чи посадою, визначаються посадовими інструкціями і правилами внутрішнього розпорядку відповідного закладу освіти. Отже, керівник ПТНЗ за погодженням з профспілковим комітетом має розробити посадову інструкцію керівника гуртка та затвердити графік його роботи.

5. Відповідно до кваліфікаційних характеристик, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01.06.13 року № 665, керівник гуртка планує, організовує та здійснює навчально-виховну, організаційно-масову роботу гуртка, здійснює набір вихованців до гуртка, забезпечує збереження контингенту, обирає ефективні форми, методи та засоби роботи, виявляє здібності вихованців і сприяє їх розвитку, надає практичну допомогу вихованцям в оволодінні вміннями та навичками з обраного виду діяльності; готує вихованців до участі у фестивалях, конкурсах, змаганнях тощо, вносить пропозиції до плану роботи закладу, бере участь у роботі педагогічної ради, методичного об'єднання та у науково-методичних заходах, постійно підвищує свій професійний рівень, займається самоосвітою.

6. Керівник гуртка веде необхідну документацію за встановленою формою та забезпечує її зберігання; забезпечує збереження обладнання устаткування, інвентарю; вносить пропозиції щодо розвитку матеріально-технічної бази гуртка.

7. Керівник гуртка в межах свого робочого часу проводить заняття з кожною групою у другій половині дня, веде індивідуальну роботу з дітьми та бере участь в організації виставок, спільних масових заходів навчального закладу тощо.

8. Керівник гуртка завчасно повідомляти адміністрацію закладу про намір перенесення занять (з поважних причин). Керівник гуртка пише заяву, на підставі якої видається наказ про перенесення занять. У такому разі у журналі дати на сторінці „облік роботи гуртка” повинні співпадати з датами, вказаними у наказі про перенесення занять.

9. Якщо керівник гуртка, який працює за сумісництвом, знаходиться на лікарняному, тоді він повинен обов'язково повідомити адміністрацію ПТНЗ про термін непрацездатності. У ці дні заняття гуртка **не проводяться**. Сумісник подає копію лікарняного листка (ще не заповнену за основним місцем роботи) та довідку про заробітну плату за останні 6 місяців (з 1 по 1 число) за основним місцем роботи для нарахування зарплати в період непрацездатності. Години програми у такому випадку зменшуються, а теми вичитуються усі („ущільнення” програми).

10. Якщо керівник гуртка знаходиться у відрядженні, він: або заздалегідь пише заяву про перенесення занять (сумісники, за бажанням), або „ущільнює” години програм (бажано теми вичитати усі за програмою). Години за розкладом у дні, коли керівник гуртка знаходиться у відрядженні, **не зараховуються** для нарахування зарплати (сумісникам). У журналі (на сторінці „Облік роботи гуртка”) робиться помітка – наприклад: „З 12.03 по 17.03 – відрядження до Львова на Всеукраїнський семінар”.

11. Облік робочого часу в дні відсутності дітей (наприклад, під час карантину, днів здоров'я, туристичних поїздок тощо на підставі наказів департаменту освіти і науки ОДА, директора ПТНЗ) керівник гуртка може вести в розділі „Методична робота”, вказуючи дату, зміст діяльності (види робіт), кількість годин, підпис. У графі „Зміст роботи” можуть бути записані наступні види робіт: виготовлення пристроїв, наочного приладдя, ремонт приладів, інструментів, написання методичних посібників, розробок, сценаріїв масових заходів тощо.

Нормативна база

- Закони України “Про освіту”
- Закони України “Про професійно-технічну освіту”
- Закони України “Про позашкільну освіту”
- Національна доктрина розвитку освіти України
- Концепція позашкільної освіти та виховання, затверджена колегією Міністерства освіти України 25.12.1996
  - Концепція Державної цільової програми розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року
  - Положення про позашкільний навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16.04.2003 № 238
  - Положення про порядок індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 № 651
  - Типові навчальні плани для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України, затверджені наказом Міністерства освіти і науки 22.07.2008 № 676
  - Рекомендації «Щодо вирішення окремих питань діяльності керівників гуртків дошкільних навчальних закладів» (лист МОН України від 18.09.2014 № 1/9-473)
- Законодавчі акти з охорони здоров'я
- Статут ПТНЗ
- Посадові інструкції
- Правила внутрішнього трудового розпорядку.

НАЗВА
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ПРИМІРНА
ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

_____ П.І.Б.

„___” _____ 20__ р.

Керівнику гуртка

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Керівник гуртка є педагогічним працівником навчального закладу, який бере безпосередню участь у навчально-виховній роботі, проводить навчання учнів з урахуванням конкретних педагогічних ситуацій і наряду роботи гуртка, який веде.

1.2. Керівник гуртка призначається на посаду та звільняється з посади за наказом директора навчального закладу за пропозицією заступника директора з навчально-виховної роботи.

1.3. Керівник гуртка повинен мати вищу педагогічну або іншу фахову освіту (без урахування стажу педагогічної роботи). Особа, що не має відповідної освіти, але має достатній практичний досвід, знання, вміння (наприклад у галузі народних промислів) та виконує якісно і в повному обсязі покладені на неї посадові обов'язки, за рекомендацією атестаційної комісії навчального закладу, як виняток, може бути призначена на посаду керівника гуртка.

1.4. Керівник гуртка за своїми посадовими обов'язками працює під керівництвом заступника директора з навчально-виховної роботи

1.5. При виконанні своїх обов'язків керівник гуртка навчального закладу керується:

- Конституцією України;
- Законом України „Про освіту”;
- Законом України „Про професійно-технічну освіту”;
- Конвенцією про права дитини;
- Концепцією позашкільної освіти та виховання, затвердженої колегією Міністерства освіти України 25.12.1996
- Положенням про позашкільний навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.04.2003 № 238
- Положенням про порядок індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 № 651
- статутом навчального закладу;
- наказами директора навчального закладу та вищих органів управління освітою;
- нормативно-методичними матеріалами з організації навчально-виробничого та виховного процесу;
- цією посадовою інструкцією.

2. ЗАВДАННЯ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Керівник гуртка зобов'язаний:

2.1. Комплектувати склад учнів гуртка, секції, студії і вживати заходи щодо його збереження протягом строку навчання.

2.2. Здійснювати додаткову освіту учнів.

2.3. Брати участь у розробці та реалізації освітніх програм.

2.4. Складати плани і програми занять, забезпечувати їх виконання, грамотно вести встановлену документацію та звітність.

2.5. Забезпечувати педагогічно обґрунтований вибір форм, засобів і методів роботи (навчання), виходячи з психофізіологічної та професійної доцільності.

2.6. Виявляти творчі здібності учнів, сприяти їхньому розвитку, формуванню стійких професійних інтересів та нахилів.

2.7. Підтримувати обдарованих і талановитих учнів, у тому числі дітей із обмеженими можливостями здоров'я.

2.8. Готувати учнів до участі у фестивалях, конкурсах, змаганнях тощо.

2.9. Забезпечувати дотримання прав і свобод учнів.

2.10. Надавати в межах своєї компетенції консультативну допомогу батькам (особам, що їх замінюють), а також педагогічним працівникам професійно-технічного навчального закладу.

2.11. Забезпечувати під час проведення занять дотримання правил охорони праці, техніки безпеки і протипожежного захисту, проводити інструктаж з охорони праці учнів з обов'язковою реєстрацією в журналі встановленого зразка.

2.12. Оперативно сповіщати адміністрацію ПТНЗ про кожний нещасний випадок, вживати заходів щодо надання першої долікарської допомоги.

2.13. Підвищувати свою професійну кваліфікацію, брати участь у методичній роботі різних форм, в тому числі у діяльності методичних комісій відповідного профілю.

2.14. Брати участь у роботі педагогічної ради навчального закладу.

2.15. Дотримуватися прав і свобод учнів, нести відповідальність за їх життя, здоров'я і безпеку в період освітнього процесу.

2.16. Брати участь в роботі педагогічних, методичних рад, інших формах методичної роботи.

2.17. Виконувати окремі доручення заступника директора з навчально-виховної роботи.

2.18. Постійно підвищувати свій професійний рівень, педагогічну майстерність.

2.19. Проходити атестацію, періодичність та порядок якої встановлено чинним законодавством України.

2.20. Дотримуватись режиму роботи, правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, правил по охороні праці і протипожежної безпеки.

3. ПРАВА

Керівник гуртка має право:

3.1. Розробляти і подавати на затвердження у встановленому порядку авторські навчальні програми або користуватися Типовими навчальними програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки.

3.2. Вільно обирати та використовувати методики навчання та виховання, навчальні посібники і матеріали, підручники, методи оцінювання знань учнів.

3.3. Вносити пропозиції керівництву навчального закладу щодо розвитку матеріально-технічної бази гуртка.

3.4. Вносити керівництву навчального закладу пропозиції щодо заохочення учнів за активну участь у громадському житті, зразковий побут і зразкову поведінку.

3.5. Навчатися на курсах підвищення кваліфікації та займатися самоосвітою.

3.6. Проходити атестацію на добровільній основі на відповідний тарифний розряд.

3.7. Отримувати допомогу керівництва у виконанні обов'язків і реалізації прав, передбачених цією посадовою інструкцією.

3.8. Отримувати від керівництва навчального закладу інформацію та документи, необхідні для виконання своїх посадових обов'язків.

3.9. Вимагати від учнів дотримання навчальної дисципліни, режиму проведення занять, вимагати дотримання вимог техніки безпеки і виробничої санітарії при експлуатації навчального устаткування.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

4.1. Керівник гуртка несе відповідальність:

- за невиконання або неналежне виконання своїх посадових обов'язків, передбачених цією посадовою інструкцією, – в межах, визначених чинним законодавством України про працю;
- за реалізацію в повному обсязі освітніх програм відповідно до навчального плану і графіку навчального процесу;
- за якісне і своєчасне ведення плануючої, облікової та звітної документації;
- за безпечне проведення навчально-виховного процесу;
- за грубе порушення дисципліни або прогул, – відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку;
- за надання матеріальної шкоди – в межах, визначених чинним цивільним законодавством та законодавством про працю України.

5. ПОВИНЕН ЗНАТИ

5.1. Керівник гуртка повинен знати:

- закони України щодо розвитку освітньої галузі, інші нормативно-правові акти, що регламентують освітню діяльність, пріоритетні напрями розвитку освітньої галузі України;
- Конвенцію про права дитини;
- педагогіку, дитячу, вікову і соціальну психологію;
- методику організації навчально-виховного та навчально-виробничого процесів;
- основи екології, економіки, соціології;
- трудове законодавство;
- правила внутрішнього трудового розпорядку освітньої установи; правила по охороні праці та пожежної безпеки.

6. КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ

6.1. До керівника гуртка застосовуються такі кваліфікаційні вимоги: вища педагогічна або інша фахова освіта; практичний досвід, знання, вміння у галузі народних промислів, народного мистецтва.

7. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ (ЗВ'ЯЗКИ) ЗА ПОСАДОЮ

7.1. Керівник гуртка отримує від директора професійно-технічного навчального закладу та його заступників інформацію нормативно-правового і організаційно-методичного характеру.

7.2. Керівник гуртка працює в тісній взаємодії з викладачами, вихователями і майстрами виробничого навчання, батьками учнів (особами, що їх замінюють), систематично обмінюється інформацією з питань, що належать до його компетенції, з керівництвом та педагогічними працівниками навчального закладу.

**З посадовою інструкцією
ознайомлений(а)**

_____ „__” _____ 20__ р.
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові) (дата)

Зразок оформлення навчальної програми

ПОГОДЖЕНОЗаступник директора
з навчально-виробничої роботи

_____ 2015 р.

ЗАТВЕРДЖЕНОДиректор _____
(назва навчального закладу)

_____ 2015 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМАгуртка технічної творчості _____
(назва гуртка)

Керівник _____

Рік навчання: _____

Кількість годин _____

ПОЯСНЮЮЧА ЗАПИСКА

У ній подається коротка характеристика структури та окремих компонентів програми, особливостей організації й основні норми вивчення програмового матеріалу.

Слід також визначити актуальність, мету і завдання, що ставить перед собою керівник гуртка, зазначити вікові групи та кількісний склад учнів, на яких розрахована програма, визначити основні форми і методи проведення занять.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
1.				
	<i>Разом</i>			

ЗМІСТ ПРОГРАМИ**1. Вступне заняття**

Інструктаж з дотримання правил техніки безпеки.
(Розписати також практичні заняття).

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Визначається кінцевий результат діяльності гуртка: чому навчаться учні, які навички здобудуть, вироби, макети виготовлять упродовж навчального року.

БІБЛІОГРАФІЯ

Перелік літератури, яку використовує керівник гуртка для підготовки до занять.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Перелік матеріально-технічного забезпечення навчально-виробничого процесу (не є обов'язковим).

Додаток 3

Зразок навчальної програми

ПОГОДЖЕНО

Заступник директора
з навчально-виробничої роботи
_____ І. Зихор

14 вересня 2015 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор ВПУ № 3
м. Виноградів
_____ В.Гнатківський

14 вересня 2015 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

гуртка технічної творчості „Юний тракторист” □

Керівник: **Попович В.В.**

Рік навчання: **перший**

Кількість годин: **180 год.**

ПОЯСНЮЮЧА ЗАПИСКА

Важлива роль в позаурочній виховній роботі належить гурткам науково-технічного профілю, заняття в яких дає учням можливість визначитися в майбутньому з професією, що, в свою чергу, зміцнює науково-технічний, соціально-економічний потенціал держави.

Домінуючими завданнями гуртків технічної творчості є:

- теоретична підготовка учнів до активної діяльності з набуття техніко-технологічних знань, розширення наукового світогляду гуртківців;
- здобуття учнями практичних навичок і умінь з технічної творчості та науково-дослідницької діяльності;
- виховання особистих якостей, потрібних сучасному робітникові, культури його праці;

- підготовка гуртківців до свідомого і обгрунтованого вибору професій технічного спрямування з урахуванням їх особистих здібностей, уподобань інтересів.

Численними гуртками ПТНЗ у структурі науково-технічного напрямку є гуртки сільськогосподарського спрямування.

У гуртку „Юний тракторист” учні оволодівають теоретичними знаннями та практичними навичками, створюють демонстраційні моделі – копії тракторів та автомобілів, сільськогосподарських машин, беруть участь у виставках технічної творчості, конкурсах, змаганнях тощо.

Мета гуртка:

- формувати у вихованців професійні вміння і навички для виконання практичної роботи, навчити їх правильно користуватися різними інструментами, виготовляти дидактичні засоби навчання (навчальні макети, натуральні взірці, моделі тощо);

- формувати у вихованців нове уявлення про трудовий процес, сприяти зацікавленості учнівської молоді до творчої діяльності;

- привити любов до техніки, та обраної професії.

Завдання гуртка:

- засвоєння гуртківцями початкових технічних і технологічних знань, елементарних уявлень і понять;

- формування вмінь і навичок роботи з різноманітними матеріалами та інструментами, виховання культури праці;

- набуття учнями досвіду власної творчої діяльності, розширення їхнього кругозору;

- розвиток конструкторських здібностей, винахідливості, просторового і логічного мислення, уяви, фантазії, здатності проявити творчу ініціативу та вміння застосовувати отримані знання на практиці;

- виховання самостійності, наполегливості, працелюбства, поваги до праці й людей праці, дбайливого ставлення до навколишнього середовища;

- естетичне і художнє виховання гуртківців, формування стійкого інтересу до технічної творчості;

- залучення гуртківців до участі у конкурсах, виставках, екскурсіях, змаганнях.

Програма складена за принципом наступності. Знання і навички, які учні отримали на уроках слюсарної справи, з предметів „Трактори”, „Сільськогосподарські машини”, використано як базу для розвитку їх на заняттях гуртка.

При подальшій роботі гуртківці продовжують засвоєння технічних знань, більш глибоке знайомство з професіями конструктора, інженера, шофера, тракториста; конструюватимуть моделі з гумовими та електричними двигунами, детальніше будуть знайомитися з основами електротехніки.

Програма гуртка містить відомості про практичне використання електрики, сучасні технології обробки різноманітних матеріалів, основи раціоналізаторської роботи, історію техніки і промислового виробництва, робочі та інженерні професії.

У ході занять гуртка проводяться бесіди з історії автотракторного, та сільськогосподарського машинобудування. Бесіди супроводжуються показами фільмів, фотографій, слайдів, малюнків.

В основу програми покладено принцип наступності та перспективності у навчанні. Керівник гуртка при плануванні своєї роботи враховує інтереси учнів, ступінь їх підготовленості, реальні можливості ПТНЗ. Теоретичні заняття передують практичній роботі аби учні свідомо і творчо працювали над моделями, вчилися застосовувати теоретичні знання на практиці.

Під час практичної роботи учні повинні не тільки виготовляти моделі, а й вчитися конструювати нові. Роботу слід вести за ескізами та готовими кресленнями, виготовленими самими учнями, що розвиває їхню просторову уяву.

Дана програма спрямована на формування в учнів системного мислення, вміння бачити зв'язок технічної творчості з предметами навчального курсу ПТНЗ.

Розподіл годин за темами – орієнтовний. Матеріал поданий в порядку зростання складності тем. Керівник гуртка, враховуючи підготовку дітей, може сам визначати кількість годин потрібних для вивчення однієї з тем і внести до програми відповідні корективи.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	ТЕМА	Кількість годин		
		Всього годин	теоретичні заняття	практичні заняття
1.	Вступне заняття. Інструктаж з техніки безпеки	4	2	2
2.	Поняття про матеріали та інструменти. ехніка безпеки під час роботи з моделями	8	3	5
3.	Графічні знання і вміння	10	4	6
4.	Геометричні поняття	6	2	4
5.	Технічні та конструкторсько-технологічні поняття. Поняття про технічне завдання	8	4	4
6.	Перетворення енергії. Двигуни, їх призначення та класифікація. Мікроелектродвигуни. Встановлення двигунів на моделі. Поняття про передаючі механізми. Класифікація сільськогосподарської техніки	12	6	6
7.	Джерела енергії для забезпечення роботи різних пристроїв. Електричний струм на моделях. Правила безпечної роботи. Конструювання та виготовлення макетів механізмів та систем ДВЗ	40	10	30
8.	Способи з'єднання деталей та складальних одиниць у різних технічних пристроях. Конструювання та виготовлення моделей сільськогосподарської техніки: - ґрунтообробні знаряддя; - машини для внесення добрив; - посівні машини; - машини для захисту рослин	46	6	40
9.	Виготовлення пульта керування моделлю. Конструювання моделей окремих вузлів та агрегатів складної сільськогосподарської техніки (жатної частини зернозбирального комбайна)	35	6	29
10.	Технічна документація на готовий виріб	6	2	4
11.	Підсумки проведеної роботи. Екскурсії, конкурси, змагання, виставки	5	5	-
Всього		180	49	131

Розглянуто на засіданні методичної комісії спеціальних дисциплін сільськогосподарського профілю(протокол № 1 від 27 серпня 2015 р.)

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття

Організаційні питання. Вступний інструктаж з правил техніки безпеки. Правила поведінки в лабораторії, навчальному закладі. Аналіз плану роботи гуртка.

Практична робота. Складання гуртківцями заліку з техніки безпеки, надання першої медичної допомоги потерпілим, дії в надзвичайних ситуаціях.

Тема 2. Поняття про матеріал та інструменти. Техніка безпеки під час роботи з моделями

Загальні поняття про матеріали, що будуть використовуватися на заняттях гуртка, їх перелік і призначення (папір, картон, деревина, жерсть, фольга, дріт, пінопласт, провідники, природні матеріали).

Інструменти для ручного обробітку. Робота на верстатах. Правила санітарії, гігієни, безпечної роботи. Організація робочого місця.

Технологія обробки фанери, деревини, пластмаси, матеріалів.

Практична робота. Ознайомлення з властивостями різних матеріалів та способами обробки, їх з'єднання один з одним та між собою. Способи безпечної роботи на верстатах (свердлильному, токарному, фрезерному).

Тема 3. Графічні знання і вміння

Закріплення й розширення знань про креслярські інструменти і приладдя, ділення круга на 2, 4, 5, 6, 12 частин, спряження, поняття про технічний рисунок, ескіз.

Практична робота. Виготовлення ескізів та технічного рисунка. Читання креслень. Виконання простих креслень. Виконання креслення моделі чи макета.

Тема 4. Геометричні поняття

Розширення понять про геометричні тіла (призма, куб, куля, конус, піраміда). Елементи геометричних тіл (грань, ребро, вершина, основа, бокова поверхня). Виконання розгорток геометричних тіл.

Практична робота. Способи виготовлення складних розгорток, що містять кілька геометричних фігур. Виготовлення викройок окремих деталей, які будуть використовуватися в подальшому моделюванні.

Тема 5. Технічні та конструкторсько-технологічні поняття. Поняття про технічне завдання

Технічне завдання: способи постановки, визначення технічних вимог.

Визначення конструкторсько-технологічного поняття.

Поняття про компромісні рішення. Класифікація технічних рішень.

Практична робота.

Складання технічного завдання. Вирішення технічних завдань (конструкторських, технологічних, організаційних).

Тема 6. Перетворення енергії. Двигуни, їх призначення та класифікація. Мікроелектродвигуни. Встановлення двигунів на моделі. Поняття про передаючі та виконуючі механізми. Класифікація сільськогосподарської техніки

Види енергії. Машини-двигуни (механічні, вітрові, гідравлічні, парові, газові, електричні). Двигуни, що використовуються на сучасних автомобілях і тракторах. Поняття про стендові випробування двигунів.

Енергозберігаючі технології, альтернативні джерела енергії. Мікроелектродвигуни напругою 4 - 27 В. Закон Ома для ділянки кола. Електрична робота та потужність.

Основні характеристики двигунів. Принципи дії передаючих механізмів, види передачі руху. Розрахунок параметрів передаючих механізмів.

Поняття про предмети: опір матеріалів, теоретична механіка, деталі машин. Класифікація та призначення сільськогосподарської техніки.

Практична робота. Вивчення будови парового двигуна, 4-х тактного ДВЗ, технічна характеристика мікролітражних двигунів типу МК-16, МК-12в, «Ветерок», МД-5, електричного двигуна.

Вивчення будови і характеристик двигунів. Встановлення двигунів на моделі, підключення вимикачів реле тощо. Випробування двигунів на моделі. Вирішення завдань із забезпечення передачі руху в різних механізмах.

Тема 7. Джерела енергії для забезпечення роботи різних пристроїв. Електричний струм на моделях. Правила безпечної роботи. Конструювання та виготовлення макетів механізмів та систем ДВЗ

Енергетичні запаси Землі. Енергетичні машини.

Джерела живлення. Правила складання електричного кола. Провідники та ізолятори. Вимикачі, перемикачі, реле. способи виготовлення простих патронів до лампочок та виготовлення вимикачів. Безпека роботи під час виконання електромонтажних робіт.

Практична робота. Знання характеристик різних джерел енергії (гальванічні елементи, акумулятори лужні, кислотні, літєві). Економічна доцільність використання різних видів палива. Альтернативні джерела енергії. Складання електричних кіл. Виготовлення вимикачів, перемикачів, патронів для лампочок. Конструювання та виготовлення макетів механізмів та систем ДВЗ.

Тема 8. Способи з'єднання деталей та складальних одиниць в різних технічних пристроях. Конструювання та виготовлення моделей сільськогосподарської техніки:

- ґрунтообробні знаряддя;
- машини для внесення добрив;
- посівні машини;
- машини для захисту рослин.

Поняття про деталь, вузол, механізм, машину. Способи і типи з'єднання деталей та складальних одиниць в різних технічних пристроях. Роз'ємні та нероз'ємні з'єднання. Кінематичні пари. Комбіновані з'єднання. Підшипники. Правила монтажу та безпеки праці.

Загальні принципи та основні способи прийому і виготовлення моделей. Основні відомості про порядок виготовлення заготовок деталей моделей з жерсті.

Поняття про прокат. Чорні, кольорові, леговані метали. Виготовлення деталей рами, осей, кріплення двигуна, редуктора, коліс, струмозмінача. Поняття про технічний дизайн. Правила виготовлення моделей-копій.

Робота з кресленнями. Технологія паяльних робіт, техніка безпеки під час паяльних робіт. Виготовлення деталей кузова моделі, регулювання вузлів та механізмів моделі.

Практична робота.

Конструювання та виготовлення деталей корпусу моделей автомобілів (тракторів) з тонкої жерсті. Способи паяння, безпека праці під час паяння. Вибір моделі. Розробка та виготовлення креслень, технічних рисунків, розгорток, викройок деталей кузова, різних вузлів, механізмів, причіпних агрегатів. Виготовлення деталей кузова моделі. Складання моделей, регулювання вузлів та механізмів. Оздоблення моделей. Ходові випробування.

Екскурсія до місцевого фермерського господарства. Ознайомлення з видами причепів, плугів, культиваторів, сівалок, оприскувачі та іншого причіпного та навісного обладнання.

Розробка моделі плуга, культиватора, причепа, сівалки, оприскувача. Основні частини плуга, культиватора, причепа, оприскувача. Підбір матеріалів для виготовлення обраних виробів. Виготовлення моделі плуга, культиватора, причепа, сівалки, оприскувача за розробленим кресленням.

Тема 9. Виготовлення пульта керування моделлю. Конструювання моделей окремих вузлів та агрегатів складної сільськогосподарської техніки (жатної частини зернозбирального комбайна)

Типи пультів керування, їх особливості і недоліки. Основні поняття з електротехніки. Методи виготовлення реостатів, перемикачів. Особливості керування моделлю за допомогою пульта.

Практична робота. Виготовлення індивідуального пульта керування. Конструювання моделей окремих вузлів та агрегатів складної сільськогосподарської техніки (жатної частини зернозбирального комбайна).

Тема 10. Технічна документація на готовий виріб

Види літератури, яка пропагує результати технічної творчості. Каталоги, рубрикатори та тематичні бібліографічні довідники.

Практична робота. Виготовлення технічної документації на готовий виріб.

Тема 11. Підсумки проведеної роботи. Екскурсії, конкурси, змагання, виставки

Виставка моделей. Визначення переможця року. Екскурсії, конкурси, змагання.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Гуртківці повинні знати:

- правила санітарії, гігієни і організації робочого місця;
- назви і призначення найпоширеніших технічних об'єктів та інструментів ручної праці, прийоми і правила безпечного користування інструментами;
- властивості матеріалів, що використовуються на заняттях гуртка, їх застосування, способи обробки;
- основи графічної підготовки (лінії та умовні позначення, які використовуються на кресленні, порядок читання і складання ескізу деталі, порядок читання і складання зображень об'ємної форми);
- способи розмічання деталей на різних матеріалах, використання лекал, шаблонів, трафаретів;
- основні прийоми роботи на свердлильному, токарному, фрезерному верстатах;
- назви технологічних операцій, що використовуються при виготовленні макетів і моделей;
- основні технічні та конструкторсько-технологічні поняття;
- поняття про види енергії, джерела енергії, електричний струм;
- знати будову і принцип дії електродвигуна, реле, перемикачів;
- способи з'єднання деталей та складальних одиниць.

Гуртківці повинні вміти:

- правильно організовувати робоче місце;
- визначати основні частини механізмів, моделей, макетів, які виготовляються, правильно називати їх;
- впізнавати і розрізняти геометричні фігури і тіла;
- виконувати робочі ескізи та креслення геометричних фігур та виконувати розгортки геометричних тіл;
- підбирати необхідні матеріали, інструменти і засоби для розмітки та виготовлення обраного вибору;
- виконувати операції обробки з чергуванням інструментів (заміна одного іншим);
- самостійно вибирати способи з'єднання деталей, виготовляти деталі та механізми за кресленням та ескізами, виконувати оздоблення виробів;
- створювати моделі-копії та моделі власної конструкції;
- знаходити шляхи раціонального, швидкого, якісного виконання завдання.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання. 5-12 кл. 2005.
2. Перші кроки юного техника. – К.: Молодь, 1953.
3. Міщенко І. Т. Умілі руки. – К.: Рад. Школа, 1987.
4. Проскуранов Є. В. Конструювання іграшок на уроках трудового навчання. – К.: Рад. Школа, 1986.
5. Технічне моделювання і конструкція /під. ред. В.В. Колотилова. – М.: Просвещение, 1983.
6. Артоболовский И.И. Механизмы в современной технике. – М.: Наука, 1970.
7. Миль Г. Электронное дистанционное управление модели. – М.: ДОСААФ СССР, 1980.
8. Сомов Ю.С. Композиция в технике. – М.: Машиностроение. 1972.
9. Данкевич Е., Поляков В. Выпиливаем из фанеры. – Кристалл, 1998.
10. Журавлева А. П. Начальное техническое моделирование. – Просвещение, 1982.
11. Развитие технического творчества младших школьников. Под ред. Андропова П.Н. 1990.
12. Хорунжий В.І. Практичні роботи в навчальних майстернях. – Вища школа. 1989.
13. Експлуатація та ремонт сільськогосподарської техніки : Підручник : У 3 кн./За ред. Головчука А.Ф.. – К.: Грамота, 2003 – 2005. Кн.3. Машини сільськогосподарські / Головчук А.Ф., Марченко В.І., Орлов В.Ф. – 2005. – 576 с.: іл.. – Бібліогр.: с. 571

14. Експлуатація та ремонт сільськогосподарської техніки : Підручник: У 3 кн./За ред. А. Ф. Головчука. – К.: Грамота, 2003 Кн.2 : Комбайни зернозбиральні. – 2004. – 320 с.: іл. – Бібліогр.:с. 316.

15. Антоненко А. Ф., Недашківський Р. М. Комплексна система технічного обслуговування тракторів і автомобілів: Підруч. для учнів проф.. – тех. навч. зак. – К.: Пед. преса, 2006 – 320с.

16. Макієнко М. І. Загальний курс слюсарної справи: Підручник/Пер. з рос. В.К. Сидоренко. – К.: Вища шк.,1994 – 311 с.

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

<i>Прилади, пристосування, інструменти та приладдя</i>	<i>кількість, штук</i>	<i>Матеріали</i>	<i>кількість, штук</i>
Верстат свердлильний	1	Папір кольоровий	15 наборів
Верстат фрезерний	1	Картон кольоровий	15 наборів
Верстат токарний	1	Папір копіювальний	3 набори
Електропаяльник	2 - 3	Папір креслярський	3 рулони
Електровипалювач	2 - 3	Калька	2 рулони
Лобзики	10 - 12	Клей ПВА 250г	5 - 6 банок
Ножиці господарські	12 - 15	Пластилін	2 набори
Ножиці по металу	2 - 3	Фарби Гуаш	2 набори
Струбцини	10 - 12	Шурупи різні	0,5 кг
Шило	15	Само різи різні	0,5 кг
Ножівки різні	5 - 6	Наждачний папір	5 кв. м
Коловорот, ручний	1 - 2	Жерсть	5 кв.м
Набір гайкових ключів	1	Фольга	2 рулони
Рашпілі різні	5	Дріт кольорових матеріалів	10 -12 м
Напилки різні	10	Дріт сталевий 0,5 - 3	5 м
Набір надфілів	1	Фанера, ДВП (1,5 - 5 мм)	8 кв. м
Набір свердел	4 - 5	Шпон	2 кв. м
Молотки різні	8	Гума сира	2 кг
Плоскогубці	3	Алюмінієві стружки, відходи	5 кг
Круглогубці	3	Гума авіамодельна	100 м
Кусачки	3	пінопласт	0,5 кв. м
Обценьки	2	Набори радіокерування	2 - 3
Лещата настільні різні	5 - 6	Ізоляційна стрічка	3 рулони
Рубанок	5	Склопластик 1 - 2 мм	0,5 кв. м
Стусло	5		
Ніж	5		
Набір викруток	2		
Набір стамесок	1		
Набір голок	2		
Лінійки	15		
Косинці	10		
Циркулі	10		
Пензлики	5		
Щітки для клею	10		
Набори олівців	15		